

Acta historico-oeconomica. Časopis za ekonomsku povijest. Vol. 27. Zagreb : Školska knjiga, 2000. 214 strani.

Revija z gornjim naslovom je v bistvu naslednica stare Acta historico-oeconomica Jugoslaviae, ki je razmeram ustrezno opustila v imenu in po vsebini jugoslovanski značaj. Zdaj ne more izhajati povsem redno. Krog sodelavcev se je zožil, čedalje bolj postaja »Einmannbetrieb« glavne in odgovornega urednika, uglednega gospodarskega zgodovinarja dr. Ivana Ercega.

V obravnavanem zvezku so objavljene tri razprave znamenitega hrvaškega kameralističnega in merkalističnega gospodarskega učenjaka in visokega upravnega uradnika Nikole Škrleca Lomničkog, ob 270-letnici rojstva in 200-letnici smrti. Škrlec je razprave napisal v latinščini, tedanjem uradnem jeziku na Hrvaškem, v hrvaščino pa jih je prevedel znanstveni svetnik dr. Josip Barbarić. V bistvu je ves zvezek namenjen integralnemu besedilu prvih dveh in prevodu vseh treh Škrlečevih razprav, dr. Erceg jim je dodal le kratek povzetek.

Prva razprava je *Desetogodišnja bilanca trgovačkog prometa u Hrvatsko-Ugarskoj (1777–1786)* (str. 7–40). To je tabelarni pregled o uvozu in izvozu 48 oz. 49 trgovskih artiklov med Hrvaško in šestimi državami zunaj Ogrske, v preglednicah pa sta pri uvozu prikazani le dve skupini in sicer (avstrijske) dedne dežele in druge države, izvoz pa sploh ni razčlenjen. Tabelarni pregledi so bili za tisti čas velika redkost. Ni jih bilo najti niti v rokopisih tedanjih gospodarstvenikov niti uradnih proračunskih poročevalcev in še manj zgodovinarjev. Celotni promet je obsegal skoraj 255 milijonov forintov, izvoz pa je uvoz presegal za 41,5 milijonov forintov, torej je bila hrvaška klasična merkantilistična država z njej lastnimi pomanjkljivostmi. Škrlečevo pisanje v tej in tudi v drugi razpravi ima izrazito gospodarsko pospeševalni namen, pri čemer pa mu ne gre za gospodarstvo samo, temveč tudi za državo, ki bi s carinami in davki dobila sredstva za pospeševanje gospodarstva.

Druga razprava je *Opis fizičko-političkog položaja ugarskog (i hrvatskog) kraljevstva u odnosu na trgovinu* (str. 41–178). Škrlec je v tej razpravi pisal o vsem mogočem in še marsičem, o trgovini, kmetijstvu, obrti, delitvi srenjskih zemljišč, o zdravnih zeliščih itd., o dejavnostih s katerimi so se ukvarjali v vaseh, trgih in mestih, pri vseh s predlogi izboljšav, da bi se hrvatsko gospodarstvo dvignilo na višjo stopnjo. Za vzor mu je očitno bila nemška *Hausväterliteratur* 17. stoletja, le da je njegova razprava v skladu s časom na višji stopnji. Ta razprava je zdaj bolj deskriptivni zgodovinski vir, ker pač precej izčrpno opisuje tedanje stanje, vendar pretežno kvalitativno, manj pa kvantitativno. Kljub temu pa daje kar dober pregled tedanjega hrvaškega gospodarstva. Očitno so tedaj bila na Hrvaškem obdobja lakote, kajti Škrlec izrazito poudarja, da skuša s svojim delom vplivati na hrvaško gospodarstvo, da bi preprečilo oz. sploh onemogočilo pojav lakote. Erceg navaja, da tako široko zasnovanega dela, kot je to Škrlečevo, v obravnavanem času ni premogla niti obsežna avstrijska monarhija niti druge evropske države razen Anglije.

Tretja razprava je *Popis spisa visokoga saborskoga odbora za trgovinu osnovanog člankom 67 iz 1791. godine, koji se nalaze u zemaljskom arhivu* (str. 179–213). Škrlec je očitno veliko delal za imenovani saborski odbor za trgovino. Pri tem so mu dajale podatke številne državne oblastne in samoupravne ustanove ter ugledni posamezniki. Ta razprava je pravzaprav opis tega arhivskega fonda po različnih temah, po oblasteh in osebah, ki so pri tem sodelovale. Ta arhivski fond je prava zakladnica virov zlasti za normativno urejanje gospodarstva, kar je merkantilistična državna uprava v velikem obsegu izvajala.

Ves zvezek lahko služi kot odlično izhodišče za preučevanje hrvaškega gospodarstva in tudi družbe v 18. stoletju.

Jože Maček